

معرفی کوتاه بخش زمین شناسی «قاموس کبیر افغانستان»

درین قسمت قاموس، اصطلاحات زمین شناسی یا جیالوجی از لسانهای انگلیسی و آلمانی به زبان دری و تا جائی هم به زبان پشتو ترجمه شده اند. درین جا نیز مانند بخش اقتصادی قاموس، به لسان انگلیسی الویت داده شده، زیرا بیشترین آثار علمی در سطح جهان به زبان انگلیسی به نشر می رسند. بخش زمین شناسی قاموس شامل مباحثی مانند جیالوجی عمومی، تطبیقی، منطقوی و تاریخی گردیده و مطالبی را در رابطه با منرالوجی منجمله کریستولوگرافی، منرالوجی پیشرفته و منرالهای نجیبه بیان می دارد. همچنان میحث سنگ شناسی مانند سنگهای ناربه، متحوله و رسوبی و علاوه برین جیوکمستری که شامل بخشهای عضوی و غیر عضوی می گردد، شامل این قسمت می باشند. یک بخش عمده زمین شناسی را تکتونیک در بر می گیرد که تغییرات قشر زمین را که بر اثر قوای داخلی زمین به وجود می آید مورد مطالعه قرار می دهد. درین قسمت اصطلاحاتی در باره ساختارهای درونی و بیرونی قشر زمین، مانند زایش کوهها، تصادم قاره ها، بوجود آمدن شکستگیها، چین و تاب خوردن کوهستانها، فوران آتشفشانها، وقوع زلزله ها و غیره توضیح می گردند. چون اصطلاحات زمین شناسی سر به صدها هزار می زنند و امکان توضیح همه آنها میسر نیست، لذا درین بخش صرف به موضوعات عام آن پرداخته می شود.

در بخش زمین شناسی قاموس، در نخست اصطلاحات به صورت مختصر توضیح می گردند. دلیل این اختصار آنست که از یک جانب وضاحت قاموس در هیأت یک جدول از بین نرود و از جانب دیگر حجم این جدول زیاد بزرگ نگردد تا باز کردن آن زمان زیاد بکار نداشته باشد. گذشته ازین اگر خواننده به معلومات بیشتر نیاز نداشت، کافیسیت به همین جدول مراجعه و اکتفاء نماید. ازینروست که در صورت اهمیت و پیچیدگی اصطلاحات، در ضمیمه قاموس به تشریح بیشتر اصطلاحات پرداخته می شود. در ضمن کوشش به عمل می آید تا ریشه علمی این اصطلاحات که به صورت اکثری به زبانهای لاتین و یونانی اند، دریافت گردد. برای وضاحت بیشتر این مفاهیم از عکسها و نقشه ها و شیما ها استفاده می شود.

چون یک بخش زمین شناسی را تحقیق در باره منرالها، منجمله منرالهای سازنده معادن تشکیل می دهد، ازینرو اندکی در مورد طرز بوجود آمدن این منرالها و ارزش اقتصادی آنها نیز صحبت صورت می گیرد. در صورتیکه چنین منرالهایی در افغانستان تشکیل شده باشند، تلاش گردیده تا مثالهایی از وطن آورده شود و از محل پیدایش و ذخائر این منرالها نیز سخنی به میان آید. علاوه برین سعی شده و تا جائیکه ممکن بوده، منابع و مأخذ این اطلاعات درج قاموس گردیده تا خوانندگانی که به معلومات بیشتر نیاز داشته باشند به آنها رجوع نمایند.

کمیته هماهنگی قاموس، توضیح اصطلاحات بخش زمین شناسی را نظر به دو عامل ذیل ضرور می داند:

اول : اینکه افغانستان از نظر منابع معدنی غنی میباشد. این منابع شامل مواد انرژی چون نفت و گاز، ذغال سنگ، یورانیم و منابع فلزی مانند طلا، نقره، آهن، منگان، کروم، مس، جست و سرب، قلعی، باکسیت (الومینوم)، مولبدین، و لفرم، بریلیوم، لیتیوم، سیزیوم، تننتال، نیوب، سیماب، بیسموت و غیره می باشد. همچنان نیمه فلزات مانند ارزینیک، بوریم، جرمانیوم، تلوریوم و غیر فلزات مانند سلفر، فاسفورس، زیلونیوم و منرالهای مختلف مانند بیرایت، سنگ ریشه، تلک، مگنیزیت، ابرک، گرافیت، کورتس، ارگونیت، گچ، نمک طعام و نمک کالیوم و بلورات نجیبه چون زمرد، یاقوت و غیره شامل منابع زیر زمینی افغانستان می گردند. علاوه بر این، انواع سنگ های تعمیراتی و زینتی چون مرمر، رخام، یشم، زبرجد، شاه مقصود، گرانیت، ریگسنگ ها، گل های تعمیراتی و غیره نیز در افغانستان به کثرت وجود دارد. منابع معدنی افغانستان در اقتصاد مملکت و پیشرفت جامعه نقش عمده ایفاء کرده و از اهمیت بسزائی برخوردار است. چنانکه ارزش این منابع به بیشتر از هزار میلیارد دالر تخمین گردیده.

موجودیت منابع انرژی چون نفت و گاز و ذغال سنگ از یک جانب و منابع معدنی فلزی از جانب دگر سنگ بنای امکانات تأسیس صنایع را در افغانستان بخوبی مهیا کرده و ضامن پیشرفت سریع تکنیکی و تحکیم استقلال اقتصادی بوده باعث ایجاد کار و فقرزدائی می گردد. چون صنایع عامل تعویض واردات و استحکام بنیان اقتصادی کشور است، لذا استخراج معادن و پروژه های نوب فلز به حیث صنایع مادر در جهش اقتصادی ارزش خاصی را دارا میباشد. ازینروست که درک این واقعیات و فهم اصطلاحات علمی برای شاگردان و محصلان و محصلین بخش زمین شناسی که درین مسیر آیندگان کشور اند، اهمیت زیاد پیدا می کند. و این یکی از خواسته های کمیته همآهنگی قاموس میباشد.

دوم : چون امنیت در افغانستان تأمین نیست و جنگسالاران و زورمندان در اریکه قدرت تکیه زده اند، لذا اینها به چپاول این منابع پرداخته، با شیوه های غیر علمی این ثروتها را استخراج کرده و در نتیجه خسارات عظیمی را متوجه منابع معدنی مملکت می نمایند. ازینرو امکان دارد که از طریق قاموس از یک جانب مردم از این ثروت های کشور خویش آگاهی یابند و از جانب دگر دست چپاولگران و دزدان ثروت های ملی را کوتاه نمایند.

قابل یاد آوری و تأکید است که تألیف یک قاموس از توان یک فرد ویا یک کمیته خارج بوده و نیازمند همکاری همگانی است و ایجاب می کند تا تعداد بیشتر دانشمندان و متخصصان در این پروژه ملی همکاری نمایند. کمیته همآهنگی قاموس پشتیبانی دانشمندان را در رابطه با قاموس به دیده قدر دانسته و از همکاری آنها درین مسیر صمیمانه اظهار سپاس می نماید. درین رابطه جا دارد تا از پوهاند داکتر عزیزالله قریشی و داکتر عبدالحنان روستائی که در بخش زمین شناسی قاموس مدد می رسانند، صمیمانه اظهار سپاس نمایم. کسانی که در رابطه با بخش زمین شناسی و سایر بخشهای قاموس میخوانند همکاری نمایند، لطف کرده با نویسنده این مضمون تماس بگیرند.

و من الله التوفیق